

BEFOLKNINGENS UDVIKLING OG UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

REGION NORDJYLLAND
– i gode hænder

INDLEDNING

Befolkningen er per definition Nordjyllands vigtigste ressource. Både i forhold til den offentlige service og udvikling i erhvervslivet. Fx er det lettere for virksomhederne at rekruttere arbejdskraft fra et stort arbejdsmarked. Befolkningens sammensætning har stor betydning for en region, og udviklingen i befolkning i et område bruges ofte til at beskrive, om et område er attraktivt og i vækst.

Vækst i befolkningen er afhængig af tre faktorer – fødte, tilflytning fra resten af landet, og indvandring fra udlandet.

RESUMÉ

- Indbyggertallet stiger, men ikke så meget som i resten af landet
- Faldet i yderområdernes indbyggertal er tilbage
- Den nordjyske befolkning stiger kun pga. en netto indvandring
- ...men fødselsbalancen er for første gang i mange år nu positiv
- Nordjylland har den næsthøjeste gennemsnitsalder, og andelen der er fyldt 60 stiger støt
- Væksten i fødsler er stagneret, men overstiger nu antal døde
- Alle regioners fertilitet er for lav til alene at opretholde befolkningstallet
- Flytteunderskuddet bliver mindre... i forhold til alle regioner
- Flytteunderskuddet blandt de 20-årige er vendt til et overskud
- Men stadig underskud ift. folk i midt-tyverne, der især flytter østpå
- Stigende indvandring på den lange bane trods nedgang de senere år
- ...der har resulteret i en ændret befolkningssammensætning
- Få efterkommere på det nordjyske arbejdsmarked, men de er godt uddannet
- Stigende udenlandsk arbejdskraft, som i dag fylder 6 pct. af den samlede beskæftigelse
- Men *tilgangen* af udenlandsk arbejdskraft falder, og der ansættes i dag flere flygtninge end der ansættes arbejdskraft fra EU og især Polen
- Knap en fjerdedel af den udenlandske arbejdskraft er i industrien
- ... men relativt fylder de klart mest indenfor landbrug og fiskeri
- Kritisk fald i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft i industrien

BEFOLKNINGENS UDVIKLING OVERORNDT SET

- Der er i dag godt 589.000 indbyggere i Nordjylland. Siden 2009 er antallet af nordjyder steget med 8.630 personer – eller 1,5 pct., hvilket er et godt stykke under resten af landet set under ét, men nogenlunde på niveau med de Sjælland og Syddanmark. (Figur 1).
- Hvad angår de nordjyske yderområder, var den negative udvikling ellers vendt og inde i en stabil fase, hvor indbyggertallet ikke faldt, men er i dag tilbage i nedadgående retning. Det skyldes, at udviklingen i indvandringen er aftaget. (Figur 2).
- Nordjylland har som den eneste region haft underskud på både fødsels- og flyttebalancen, så de seneste års vækst i indbyggertallet skyldes udelukkende en netto indvandring, dvs. flere indvandrere end udvandrere. (Figur 3).
- Ser vi på udviklingen år for år, er der sket et tydeligt fald i antallet af indvandring, hvilket påvirker vandringsbalancen negativt. Til gengæld bliver der nu født flere nordjyske børn end der dør, og flytteunderskuddet bliver stadig mindre. (Figur 4).
- I de følgende sider vil vi se nærmere på hver enkelt balance i det samlede befolkningsregnskab og hvilken betydning de hver i sær har for den samlede befolkningsudvikling i Nordjylland.

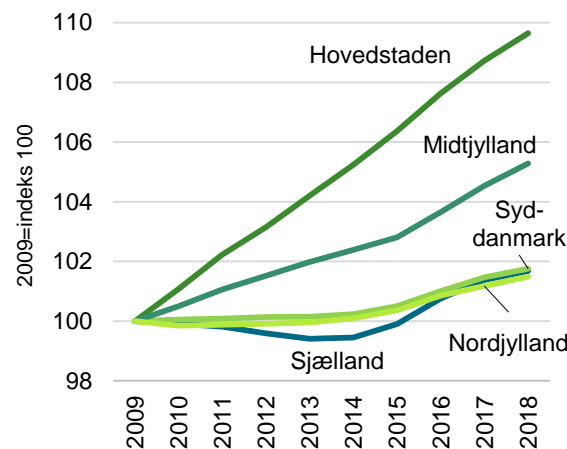
De tre bevægelser, der tilsammen giver befolkningsstiltæksten:

- Fødselsbalance: Antal levendefødte minus antal døde
- Flyttebalance: Tilflyttede fra de andre regioner minus fraflyttede
- Vandringsbalance: Indvandrede fra udlandet fratrukket udvandrede

Yderområder er et begreb som findes i Strukturprogrammet for Danmark 2014-20, hvor der er defineret en række yderområder ud fra følgende kriterier: 1) Kommunens erhvervsindkomst pr. indbygger er under 90 pct. af landsgennemsnittet (gennemsnit over seneste 3 år), og/eller 2) Der er mere end en halv times kørsel til en større by, hvor en større by er defineret ved at have mere end 45.000 indbyggere.

Indbyggertallet stiger, men ikke så meget som i resten af landet

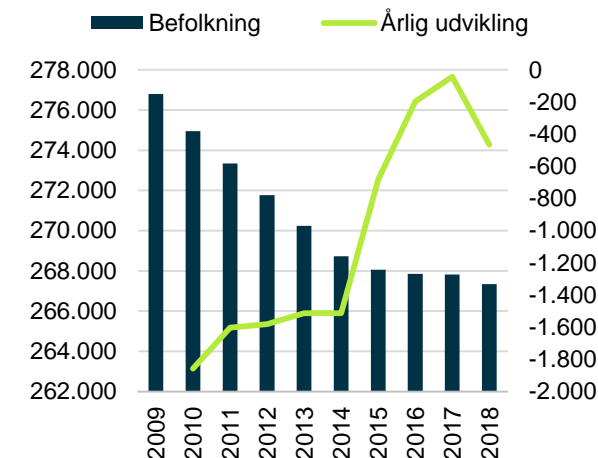
Figur 1: Indekseret udvikling i befolkningen, 2009-2018

Kilde: Danmarks Statistik

Faldet i yderområdernes indbyggertal er tilbage

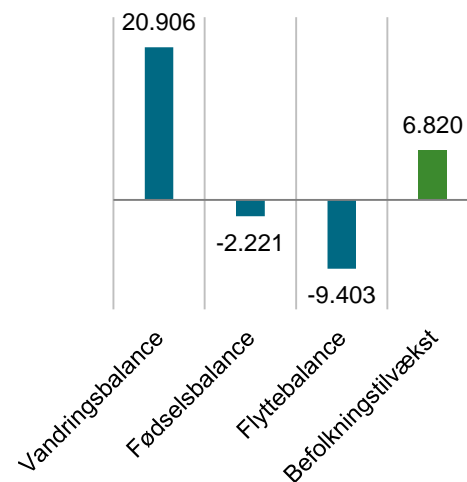
Figur 2: Udvikling i befolkningen i yderområderne

Note: Frederikshavn, Hjørring, Jammerbugt, Thisted, Morsø, Læsø og Vesthimmerland. Se boks for definition.
Kilde: Danmarks Statistik

Den nordjyske befolkning stiger kun pga. en netto indvandring

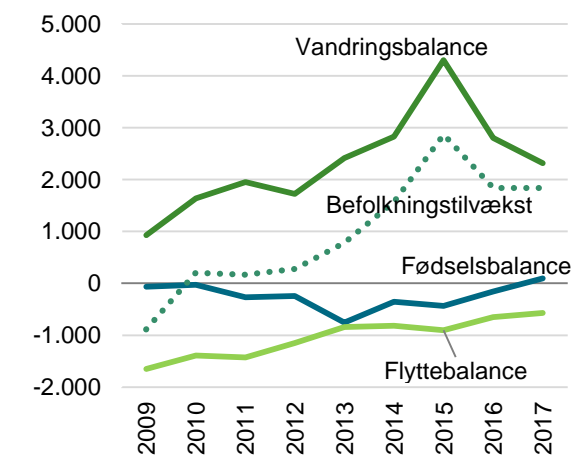
Figur 3: Samlet befolkningsstiltækst 2009 til 2017

Kilde: Danmarks Statistik

...men fødselsbalancen er for første gang i mange år nu positiv

Figur 4: Udvikling i befolkningen år for år

Kilde: Danmarks Statistik

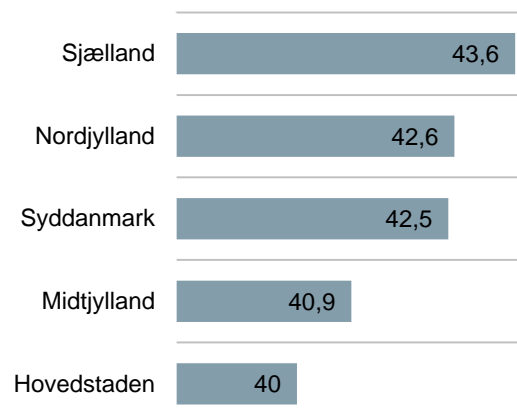
ALDER OG FØDSLER

- Nordjylland står allerede nu overfor betydelige demografiske udfordringer med en aldrende befolkning, og næstefter Sjælland har Nordjylland landets højeste gennemsnitsalder, nemlig 42,6 år. (Figur 5).
- Til sammenligning var nordjydernes gennemsnitsalder godt 40 år i 2005. Stigningen i gennemsnitsalderen skyldes, at de største fødselsårgange fra midten af hhv. 1940'erne 1960'erne er kommet op i årene, og at de senere er blevet erstattet af mindre årgange.
- Hvor der i 2009 var 24 pct. af nordjyderne der var fyldt 60, er andelen i dag 27 pct., og om bare 8 år forventes det at være 30 pct. Samtidig falder andelen i den erhvervsaktive alder betragteligt. (Figur 6).
- Hvis de fremtidige demografiske udfordringer skal løses, er det bl.a. nødvendigt, at nordjyderne får flere børn. I mange år har antallet af døde nemlig oversteget antallet af fødte, og det har samlet set betydet underskud på fødselsbalancen. Men i dag er den udvikling vendt: Selvom antallet af fødte ikke er steget i 2017, er antallet af døde faldet, hvilket samlet set har resulteret i et fødselsoverskud for første gang i mange år. (Figur 7).
- Hvis vi ser bort fra flytninger og vandringer (antager, at flytte- og vandringsbalancen begge er nul) skal hver kvinde føde 2,1 børn i gennemsnit, for at befolkningen skal bevare sin størrelse. Men alle regioners fertilitet ligger under de 2,1, og ser vi bort fra Hovedstaden ligger niveauet nogenlunde ens på tværs af regionerne. (Figur 8).
- At fertiliteten er for lille til alene at opretholde befolkningstallet er dog ikke kun en dansk udfordring: Faktisk er EU-gennemsnittet nede på 1,6 barn pr. kvinde i den fødedygtige alder.

Samlet fertilitet: Det antal børn, kvinder i gennemsnit sætter i verden i løbet af de fødedygtige aldre mellem 15 og 49 år.

Nordjylland har den næsthøjeste gennemsnitsalder

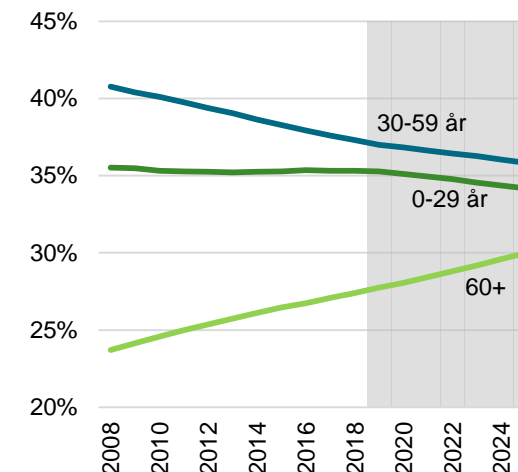
Figur 5: Befolkningens gennemsnitsalder i 2018

Kilde: Danmarks Statistik

Andelen der er fyldt 60 stiger støt

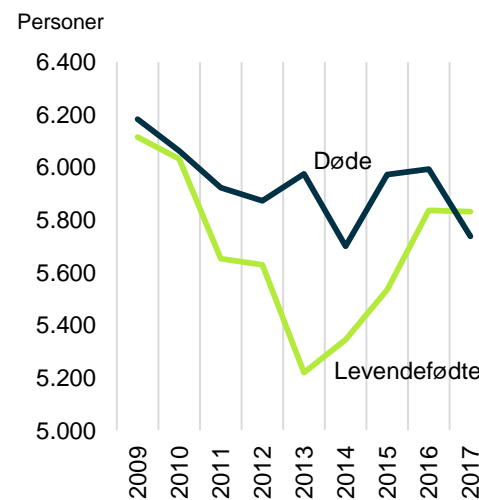
Figur 6: Udvikling i befolkningen i aldersgrupper

Note: Data efter 2018 er baseret på fremskrivning
Kilde: Danmarks Statistik

Væksten i fødsler er stagneret, men overstiger nu antal døde

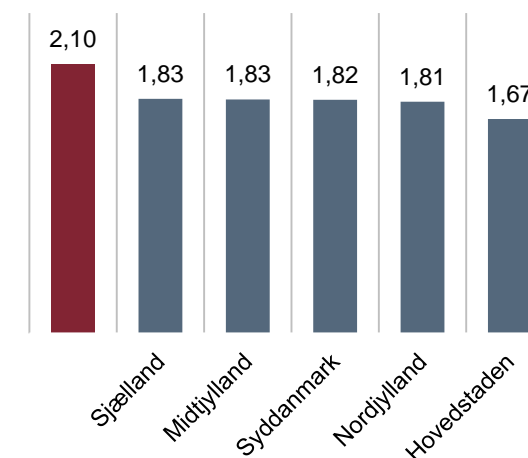
Figur 7: Udvikling i antal levendefødte og døde

Kilde: Danmarks Statistik
Note: Tallene i figuren angiver fødselsbalancen.

Alle regioners fertilitet er for lav til alene at opretholde befolkningstallet

Figur 8: Samlet fertilitet (barn per kvinde) i 2016

Note: Se boks for forklaring
Kilde: Danmarks Statistik

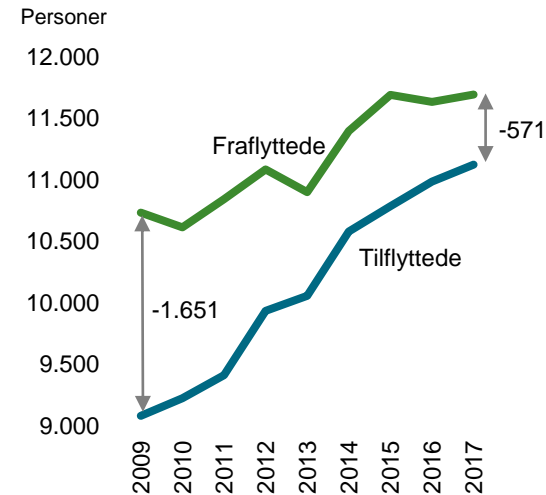

FLYTNINGER

- Nordjyllands flytteunderskud i forhold til resten af landet er faldet markant: Fra ca. 1.650 i 2009 til godt 570 i 2017, og dermed et fald på næsten 1.100 personer. Det skyldes, at antallet af tilflyttere er steget væsentligt mere end fraflytningerne. (Figur 9).
- Opdeler man udviklingen på regioner, er Nordjyllands flyttebalance ift. Syddanmark stadig i plus og langt større end i 2009. Et mindre underskud for Sjællands vedkommende er samtidig vendt til et pænt overskud. Når det samlede nordjyske flytteunderskud er blevet mindre, skyldes det også markante stigninger i tilflytningerne fra Midtjylland og Hovedstaden de seneste år, mens fraflytningerne til disse regioner ikke er steget tilsvarende. Samlet set har det resulteret i, at Nordjyllands flytteunderskud for begge regionernes vedkommende er blevet betydelig mindre. (Figur 10).
- Retter vi blikket mod til- og fraflytternes alder, er der stadig – og stort set så langt tilbage som data rækker – et tiltagende underskud af personer i midten af tyverne, der efter endt uddannelse vælger at fraflytte regionen. Men hvad der er mere interessant, så viser det sig, at det store underskud blandt de 20-årige vi så i 2009 nu er vendt til et overskud. Det er i den aldersgruppe man typisk starter sin videre uddannelse efter gymnasiet. De nordjyske uddannelsessteder har med andre ord altså formået at tiltrække væsentligt flere unge i forbindelse med påbegyndelse af en uddannelse. (Figur 11).
- Opdeler vi flyttebalancen på både geografi og alder, er det i forhold til de ca. 20-årige især Syddanmark og Sjælland der trækker overskuddet i denne aldersgruppe. Hvad angår flytteunderskuddet af unge i midten af tyverne, er der stadig underskud i forhold til alle regioner, men mest markant i forhold til Sjælland og Hovedstaden. (Figur 12).

Flytteunderskuddet bliver mindre

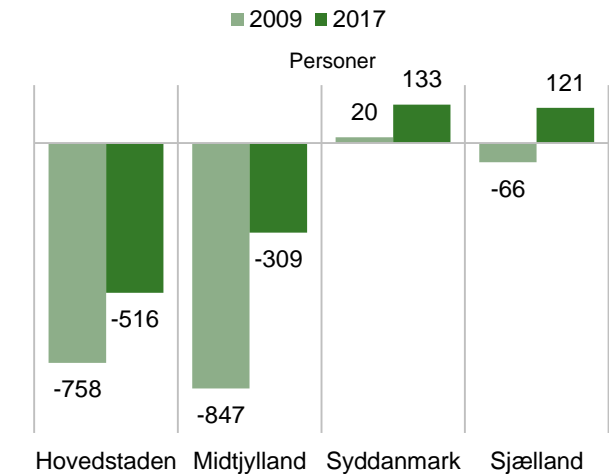
Figur 9: Udvikling i Nordjyllands til- og fraflytning

Note: Tallene i figuren angiver flyttebalancen.
Kilde: Danmarks Statistik

... i forhold til alle regioner

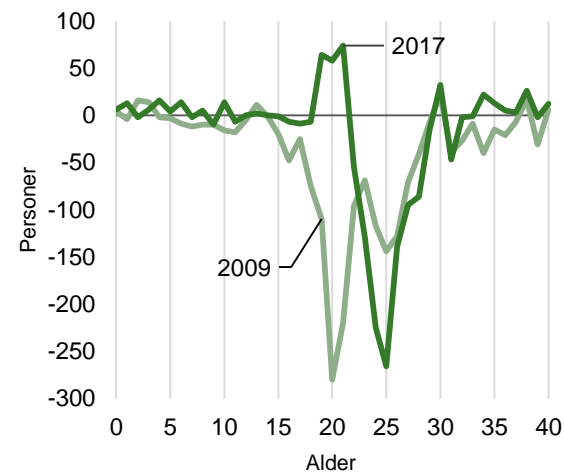
Figur 10: Nordjylland flyttebalance ift. de andre regioner

Kilde: Danmarks Statistik

Flytteunderskuddet blandt de 20-årige er vendt til et overskud

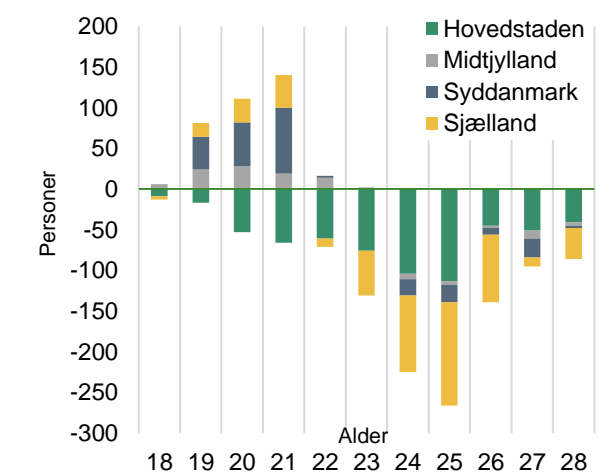
Figur 11: Flyttebalance i 2009 og 2017

Note: Flyttebalance = tilflyttere minus fraflyttere.
Kilde: Danmarks Statistik

Men stadig underskud ift. folk i midt-tyverne, der især flytter østpå

Figur 12: Flyttebalance i 2017 på region og alder

Note: Figuren viser kun de 18-28 årige, da det er de mest flytteaktive
Kilde: Danmarks Statistik

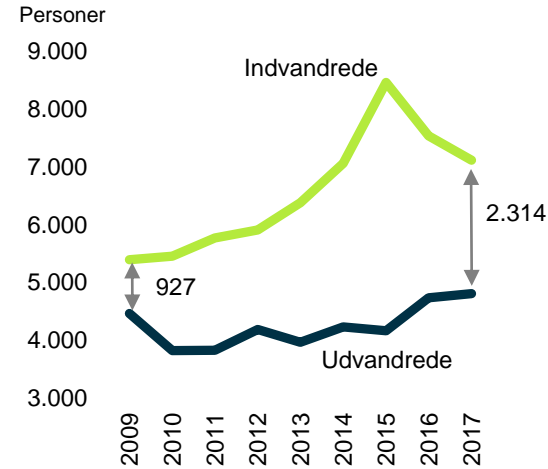

INDVANDRING

- Som vi så tidligere, har Nordjylland kun befolkningsvækst pga. en netto indvandring – dvs. en større indvandring end udvandring. Selvom der har været et fald de senere år – der primært skyldtes, at flygtningestrømmen fra Eritrea og især Syrien er blevet mindre – er indvandringen steget på den lange bane, mens udvandringen kun er steget en anelse. (Figur 13).
- Mens der i dag er næsten 11.000 færre nordjyder med dansk oprindelse i forhold til 2009, er antallet med udenlandsk oprindelse samlet set steget med knap 19.500. Det er især folk fra andre EU-lande og fra Asien, der står for de største stigninger. (Figur 14). Ser vi på enkeltlande, tegner Syrien, Rumænien, Polen og Eritrea sig tilsammen for halvdelen.
- Med en andel på 19 pct. af befolkningen bor der relativt flest indvandrere og efterkommere i Hovedstaden, mens der med 9 pct. bor færrest i Nordjylland.
- For både indvandrere og efterkommere gælder det, at arbejdsmarkedsdeltagelsen (erhvervsfrekvensen) er relativt lav. Når vi sammenligner med landsgennemsnittet, er det især i forholdt til efterkommerne. Her er kun godt halvdelen på arbejdsmarkedet i Nordjylland mod 60 pct. på landsplan. Hvor erhvervsfrekvensen for personer med dansk oprindelse kun ligger en anelse under landsgennemsnittet, er forskellen altså langt større når vi ser på efterkommerne. (Figur 15).
- Den lave beskæftigelsesfrekvens blandt efterkommere kan dog ikke umiddelbart tilskrives mangel på uddannelse. Det er særligt iøjefaldende, at efterkommerne faktisk har en højere andel med en videregående uddannelse end personer med dansk oprindelse, og Nordjylland er den eneste region, hvor dette er tilfældet. Omvendt har en meget lille andel af både indvandrere og efterkommere en erhvervsfaglig uddannelse – også når vi sammenligner med resten af landet. Tallene skal dog tolkes varsomt, da uddannelsesniveaet for mange indvandrere og efterkommeres vedkommende er uoplyst.. (Figur 16).

Stigende indvandring på den lange bane trods nedgang de senere år

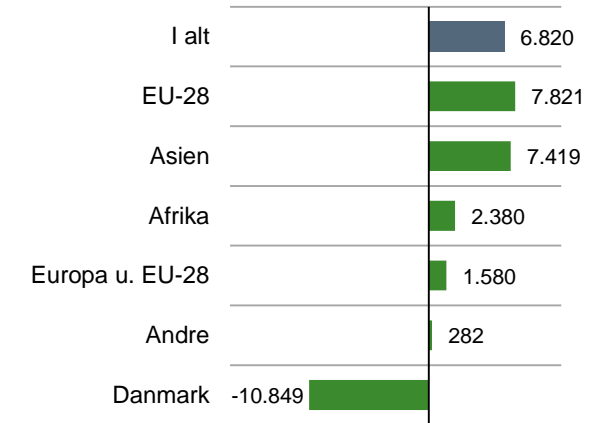
Figur 13: Udvikling i Nordjyllands ind- og udvandring

Note: Tallene i figuren angiver nettoindvandringen.
Kilde: Danmarks Statistik

...der har resulteret i en ændret befolkningssammensætning

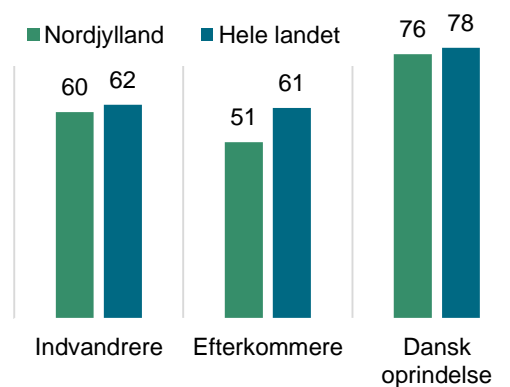
Figur 14: Udvikling i befolkningen fra 2009 til 2018

Note: Fordelt på oprindelse. "Andre" er inkl. uoplyste og statsløse.
Kilde: Danmarks Statistik

Få efterkommere på det nordjyske arbejdsmarked

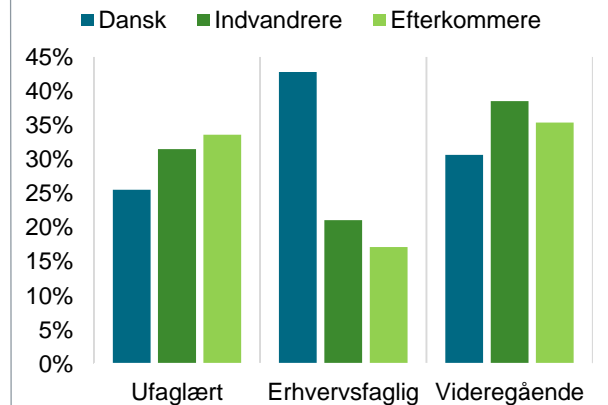
Figur 15: Erhvervsfrekvens i 2016 fordelt på oprindelse

Note: Erhvervsfrekvens: Andel af befolkningen i den erhvervsaktive alder som står til rådighed for arbejdsmarkedet.
Indvandrede: Personer født i udlandet. Ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark.
Efterkommere: Personer født i Danmark. Ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark.
Kilde: Danmarks Statistik

.. men de er godt uddannet

Figur 16: Befolkningens (25-64 år) højst fuldførte uddannelse i 2017 i Nordjylland fordelt på herkomst

Note: Tallene skal tolkes varsomt, idet en stor del af efterkommeres (14 pct.) og indvandrede (9 pct.) uddannelse er uoplyst.
Kilde: Danmarks Statistik

UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

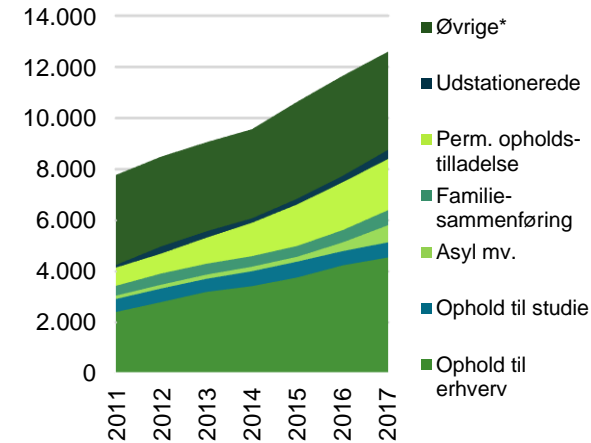
- Antallet af udlændinge på det danske arbejdsmarked er steget kraftigt de seneste år. I Nordjylland er der i dag 12.600 fuldtidsbeskæftigede udenlandske statsborgere, hvilket svarer til en stigning på mere end 60 pct. siden 2011. Stigningen skyldes både, at der i perioden er kommet flere asylmodtagere til landet, og at antallet af udlændinge, der er kommet for at arbejde eller studere, er steget. (Figur 17).
- I dag fylder udlændinge godt 6 pct. af den samlede fuldtidsbeskæftigelse i Nordjylland, og det er nogenlunde på niveau med Midtjylland og Sjælland. I forhold til det højere niveau i Syddanmark, er det den geografiske nærhed til Tyskland, der trækker niveauet op. Hvad angår Hovedstaden skyldes det høje niveau en generel meget stor andel af udenlandske statsborgere. (Figur 18).
- Af de i dag 12.600 fuldtidsbeskæftigede udenlandske statsborgere i Nordjylland, er 18 pct. polakker, der dermed er den største nationalitet. Herefter følger såkaldte "øvrige 3. lande" (14 pct.), hvor langt hovedparten efter en gennemgang af deres opholdsgrundlag vurderes at være syriske flygtninge. (Det er desværre ikke muligt at komme det nærmere, da de i statistikken optræder som en "restgruppe" – se boks for uddybning). På 3., 4. og 5. pladsen finder vi hhv. rumænere (13 pct.), ukrainere (7 pct.) og tyskere (6 pct.).
- Men tilstrømningen af udenlandsk arbejdskraft falder. Det skyldes især, at færre EU-borgere kommer til Danmark for at arbejde, hvilket bl.a. skyldes bedre løn og levevilkår i Østeuropa, især i Polen. Andelen af EU-borgere i nyskabte job i Danmark udgør i dag faktisk kun 11 pct. mod 87 pct. i 2013. For polakkerne alene er det tilsvarende tal 2 procent i dag mod 21 pct. i 2013. Omvendt har tilgangen af arbejdskraft fra resten af verden aldrig været højere. Det skyldes især at mange syriske flygtninge i øjeblikket kommer ud på arbejdsmarkedet. Situationen er nu den, at den udenlandske arbejdskraft fra tredjelande for første gang stiger mere end den fra EU-landene. (Figur 19).

Alle udenlandske statsborgere med lønindkomst i Danmark indgår i tallene - også indpendlere.

"Øvrige 3. lande": Alle andre lande end de nordiske, EU/EØS/EFTA, Afghanistan, Bosnien/Herzegovina, Brasilien, Filippinerne, Indien, Irka, Kina, Makedonien, Pakistan, Rusland, Somalia, Thailand, Tyrkiet, USA og Ukraine.

Stigende udenlandsk arbejdskraft

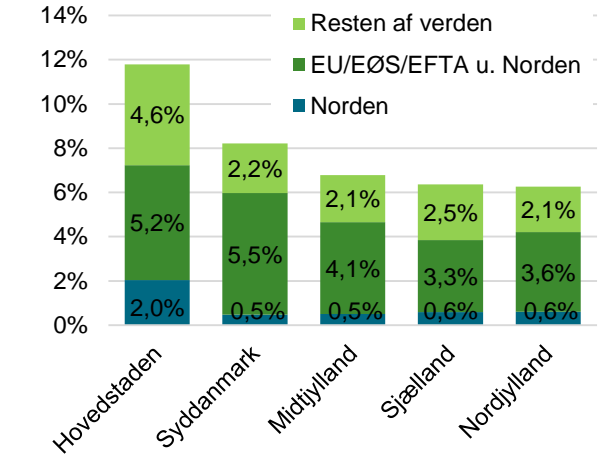
Figur 17: Fuldtidsbeskæftigede udlændinge i Nordjylland fordelt på opholdsgrundlag

*Bl.a. nordiske statsborgere der ikke behøver et opholdsgrundlag og udenlandske statsborgere, der er undtaget for at skulle have en opholds- og arbejdstilladelse
Kilde: Jobindsats

.. som i dag fylder 6 pct. af den samlede beskæftigelse

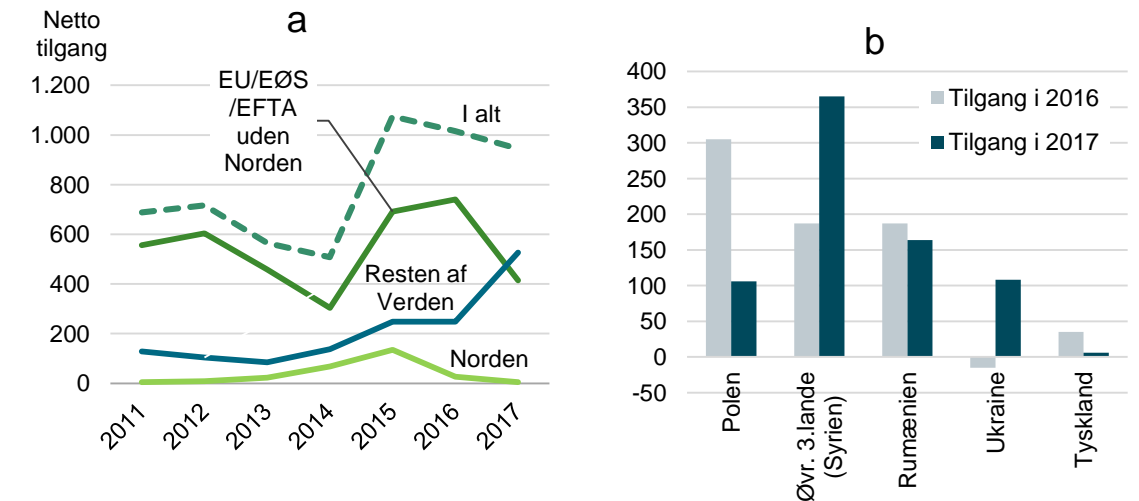
Figur 18: Andel udlændinge i den samlede fuldtidsbeskæftigelse fordelt på nationalitet i 2017

Kilde: Jobindsats

Men *tilgangen* af udenlandsk arbejdskraft falder, og der ansættes i dag flere flygtninge end der ansættes arbejdskraft fra EU og især Polen

Figur 19: Beskæftigelsesvækst for udenlandsk arbejdskraft i Nordjylland fordelt på a) overordnet nationalitet for årene 2011 til 2017, og b) nationalitet for 2016 og 2017 (5 største nationaliteter)

Kilde: Jobindsats

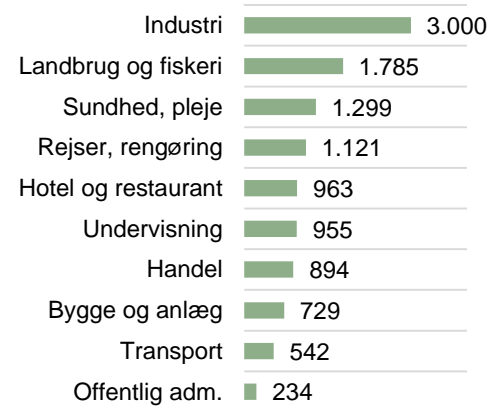

UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT (FORTS.)

- Der er udenlandsk arbejdskraft alle brancher i Nordjylland. Ud af de i alt 12.600 er der med godt 3.000 flest beskæftiget inden for industri, men mange arbejder også med landbrug, fiskeri og sundhed. (Figur 20).
- Ser vi i stedet på, hvor meget udlændingene fylder *relativt* ud af den samlede beskæftigelse i hver sektor i Nordjylland, er det landbruget og fiskeriet der skiller sig mest ud – her er mere end hver fjerde udlænding. (Figur 21).
- Hvis vi vender tilbage til forrige slide og det fald der har været i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft og opdeler denne på brancher, er det især industrien der har oplevet den største tilbagegang. Her er tilgangen af udenlandsk arbejdskraft faldet med næste 60 pct. når vi sammenligner med 2016. Og opdeler vi yderligere på nationalitet, er det polakkerne der står for stort set hele faldet i industrien, og selvom der har været en lille tilgang af syrere, kan det langtfra modsvare faldet. Modsat har landbrug og fiskeriet haft store stigninger i tilgangen fra især Ukraine, mens tilgangen af arbejdskraft fra Østeuropa stadig stiger i bygge- og anlægsvirksomhederne. (Figur 22).
- Det er positivt, at de nordjyske virksomheder overordnet set har succes med at ansætte arbejdskraft fra tredjelande, og især Syrien. Men det kan langt fra opveje det store fald vi ser i tilgangen af polakker i industrien, hvor der i forvejen er mangel på arbejdskraft. Samlet set kan det gå hen og blive en alvorlig hæmsko for væksten – specielt fordi industrien har meget stort betydning i Nordjylland. Desuden er det værd at bemærke, at der også i sundhed- og plejesektoren ses et ret stort fald i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft.
- Mange lande, heriblandt specielt Polen, gør det i disse år i stigende grad attraktivt at trække arbejdskraften hjem og fastholde deres egne statsborgere. Ikke mindst til den polske industri, hvor arbejdskraftmanglen faktisk er langt højere end i Danmark. Herudover vil flere af vores nabolande og Østeuropa i de kommende år ligesom Danmark blive ramt af en demografisk udvikling, som vil føre til et markant fald i antallet af personer i den erhvervsaktive alder. Det betyder en endnu større konkurrence om arbejdskraften.

Knap en fjerdedel af den udenlandske arbejdskraft er i industrien

Figur 20: Antal fuldtidsbeskæftigede udlændinge i Nordjylland fordelt på brancher i 2017

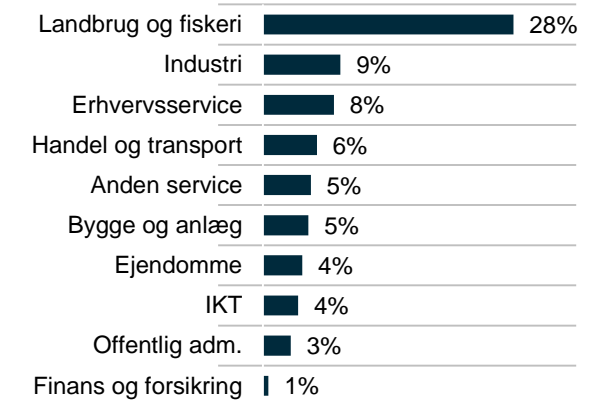

Kilde: Jobindsats

Note: Opgørelsen viser de ti brancher (ud af i alt 20) med flest beskæftigede udlændinge i Nordjylland.

... men relativt fylder de klart mest indenfor landbrug og fiskeri

Figur 21: Andel udenlandsk arbejdskraft hver sektor i Nordjylland i 2017

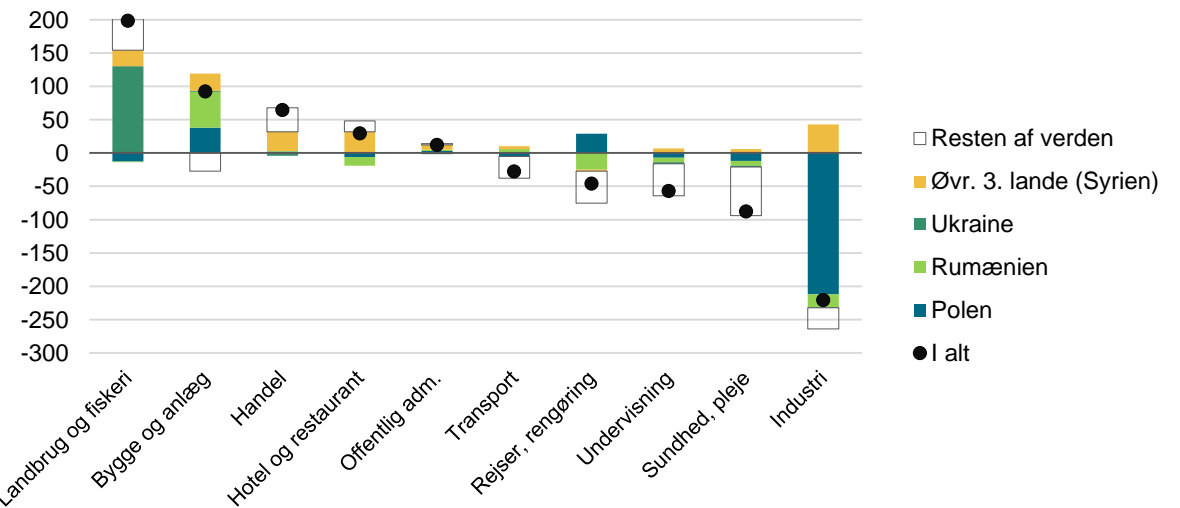

Kilde: Jobindsats og Danmarks Statistik

Note: Det er ikke muligt at opgøre andelen af udenlandsk arbejdskraft på brancheniveau. Derfor er de vist på det mere overordnede sektorniveau. Opgjort i 3. kvartal.

Kritisk fald i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft i industrien

Figur 22: Udvikling i beskæftigelsesvæksten 2016 til 2017 for udlændinge i Nordjylland

Kilde: Jobindsats

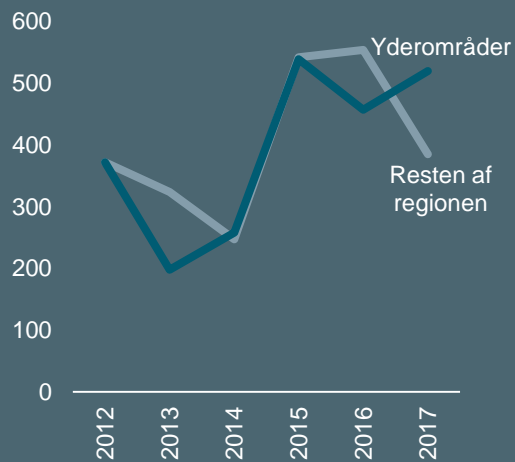
Note: Opgørelsen viser udviklingen i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft mellem 2016 og 2017 i de ti brancher (ud af i alt 20) med flest beskæftigede udlændinge i Nordjylland. Det er altså fx ikke *antallet* af polakker der falder i industrien, men derimod *tilgangen* der falder.

UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT I YDEROMRÅDERNE

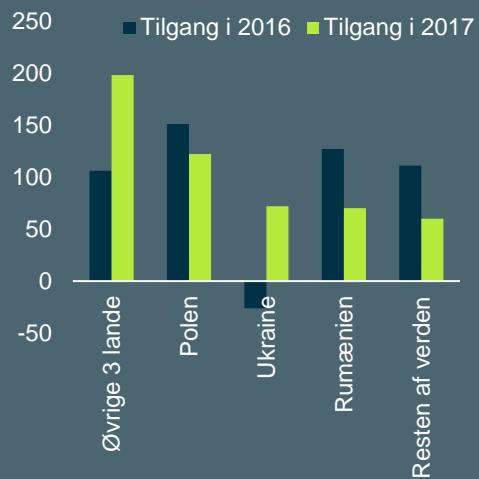
- Med godt 5.800 fuldtidsbeskæftigede udlændinge, svarende til næsten 6,8 pct. af den samlede beskæftigelse, har den udenlandske arbejdskraft en større betydning i yderområderne end i resten af regionen, hvor den tilsvarende andel er 5,8 pct.
- Ser vi på udviklingen i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft har yderområderne og resten af regionen fulgt nogenlunde ad indtil 2015, hvor tilgangen faktisk faldt i yderområderne, mens den var status quo i resten af regionen. Men i dag er tilgangen til yderområderne så igen steget til samme niveau som i 2015, mens tilgangen til resten af regionen er faldet voldsomt. Det generelle fald i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft i Nordjylland i 2017 skyldes altså udelukkende kommunerne uden for yderområder. (Figur 23)
- Det skyldes især, at faldet i tilgangen af polakker har været mindre i yderområderne. (Figur 24)

Figur 23: Årlig tilgang af udenlandsk arbejdskraft i nordjyske yderområder og resten af regionen

Note: Se side 3 for definition af yderområder
Kilde: Jobindsats.

Figur 24: Tilgang af udenlandsk arbejdskraft i yderområderne fordelt på nationalitet

Kilde: Jobindsats.

